

מבקשים ומיד נענים

וַיְהִי הוּא מִרְגַּם פֶּלֶה לְדַבֵּר, וְהִנֵּה רַבָּקָה יוֹצֵאת (בראשית כד, טו)

כאשר אליעזר עבד אברהם הגיע אל באר המים מחוץ לעיר, התפלל אל ה', שיזמן לו את בת-זוגו של יצחק. תפילתו נענתה במהירות מופלאה¹: "ויהי הוא טרם כילה לדבר, והנה רבקה יוצאת".

המדרש² אומר על כך: "שלושה הם נענו במענה פיהם: אליעזר עבדו של אברהם ומשה ושלמה". גם אצל משה רבנו, בעת מחלוקת קורח, נאמר³: "ויהי ככלותו לדבר... ותיבקע האדמה". וכן אצל שלמה המלך, בחנוכת בית-המקדש, כתוב⁴: "וככלות שלמה להתפלל אל ה', והאש ירדה מן השמים".

שלוש תפילות

ההשוואה הזאת בין אליעזר, העבד הגוי, לבין צדיקי-עולם כמשה ושלמה, מעוררת תמיהה – איך אפשר לחבר אותו עם משה רבנו ושלמה המלך?!

יתרה מזאת: אצל אליעזר אנו מוצאים יתרון אף על משה ושלמה, שכן תפילתם נענתה רק אחרי שכילו לבקשה, ואילו משאלתו של אליעזר ניתנה לו "טרם כילה לדבר"!

יש לומר, שמהירות מילוי המשאלות לא באה לבטא כל-כך את מעלת המתפללים, אלא את חשיבות תוכנם של התפילות.

העובדה שתפילותיהם של אליעזר, משה ושלמה נענו מיד, מבטאת את החשיבות הגדולה של התפילות הללו ושל הנושאים שעליהם ביקשו.

אוצר החכמה

(1) פרשתנו כד, טו.

(2) בראשית רבה פרשה ס, ד. ילקוט שמעוני פרשתנו רמז קח. ועוד.

(3) במדבר טז, לא.

(4) דברי הימים ב ז, א.

השראת השכינה

שלוש התפילות הללו עסקו בהשראת הקדושה האלוקית בשלושה מישורים שונים – בעולם, באדם ובתורה.

שלמה המלך התפלל על השראת השכינה בעולם – בבית-המקדש. זה היה המקום שבו שרתה השכינה בגלוי, עד שמושגי המקום התבטלו לחלוטין לפני האין-סופיות של הקדושה. הדבר הזה בא לידי ביטוי בדברי חז"ל⁵: "מקום הארון אינו מן המידה" – ארון-הקודש, שאורכו היה אמתיים וחצי, בעצם לא תפס מקום, שכן כאשר מדדו משני צידיו עד הקירות, נתקבל הרוחב המלא של המקדש.

משה רבנו התפלל על השראת השכינה באדם – תפילתו הייתה, שיתגלה לעין-כול שהקב"ה מגלה את רצונו באמצעות נביאיו הקדושים. קורח ועדתו חלקו על נבואת משה, ומשה התפלל לקב"ה שיוכיח לכולם כי הנבואה היא אמת וכי "האל מנבא את בני-האדם" (כלשון הרמב"ם⁶).

מעלת התורה

תפילתו של אליעזר הייתה על השראת השכינה בתורה. חז"ל⁷ מציינים את מעלת דבריו של אליעזר על תורתם של בני-ישראל, ולכן התורה אף האריכה בתיאור סיפורו ומזה למדו ש"יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים". מוסבר על כך, שאליעזר, שעסק במציאת זיווגו של יצחק, הניח את היסוד לתורה ולמצוותיה.

מהות התורה היא החיבור בין חכמתו של הקב"ה לבין שכלו הגשמי של אדם. חיבור מעין זה היה בנישואי יצחק ורבקה – הוא היה "עולה תמימה"⁸, טהור וקדוש, עד שנאסרה עליו היציאה מארץ-ישראל⁹; היא באה מחוץ-לארץ,

(5) יומא סא, א. וש"נ.

(6) הלכות יסודי התורה ריש פרק ז.

(7) מאמרי אדה"ז תקסג (ח"א) עמ' לו ואלך. ועוד.

(8) בראשית רבה פרשה סד, ג.

(9) הקב"ה אמר לו "אין חוצה לארץ כדאי לך" – לשון רש"י בראשית כה, ב.

ממשפחה של רשעים. החיבור של שניהם היה חיבור בין רוחניות לגשמיות, בדוגמת ההתחברות של הקדושה האלוקית עם התורה שלומד אדם גשמי.

בגלל עניינו המיוחד של יצחק אבינו, שמידתו היא מידת הגבורה, דבר שרומז ל'תגבורת החיות', זכה אליעזר, שעוד "טרם כילה לדבר" – נענתה תפילתו.

(לקוטי שיחות כרך כ, עמ' 91)